

**м-р Дејан Донеv,
демонстратот по Етика на
Филозофски Факултет
Институт за философија
и секретар во НВО “Центар за етика”**

ОСНОВНИ ЕТИЧКИ ВРЕДНОСТИ ВО ДЕЈСТВУВАЊЕТО НА НЕВЛАДИНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Во современото доба на демократија и либерализам се повеќе се говори за етиката како насока во живеењето со помош на која не само што се создаваат услови за опстанок на човекот, туку и се унапредува квалитетот на неговиот животот. Во обидите за унапредување на човечкиот живот, преку вистинскиот извор на вредностите, активно се вклучуваат и невладините организации. Во своето дејствување истите се раководат од одредени етички вредности, норми, а нивната реализација станува концепција за активноста во НВО секторот. Станува збор за благородните идеи на човештвото, т.е. за соработката, слободата, правата, достоинството, мирот, благосостојбата, помагањето..., - вредности без чие застапување и ефектуирање не е можно да се достигне целта на животот денес ниту во иднина, а уште повеќе добри услови за живот на оние кои доаѓаат. Затоа, во основата на дејствениот механизам на целиот невладин сектор, па и поединечно кај секоја невладина организација, основни постулати се добро профилираните и избрани вредности според кои тие се раководат, но според кои и се оценува нивната активност и се бараат соодветни резултати. Тоа е механизмот на вредноста: оној кој ја избира, живее, дејствува, според неа ги планира своите постапки, ги мери своите реализации и ги споредува делата на другите. Во овој контекст, вредноста е израз на нашата свест за животот, за односите меѓу луѓето и за нашето постапување.

Застапувајќи ги овие вредности и уште повеќе напорите за нивно промовирање, невладиниот сектор покажува силна волја и намера нив да ги реализира, затоа што тие најдобро ги изразуваат човечките цели, интереси, желби и стремежи. Но, тука најмалку се работи само за декларативно ниво на застапување на овие вредности. Тие се инспирација за создавање на активистички концепции во невладиниот сектор, а уште повеќе, овој сектор во изминатите години покажа дека поседува интенција и сили за нивно реализирање преку својот начин на дејствување. Нивните напори и акции се раководат согласно со прифаќањето на одредените позитивни, добри вредности и со отфрлањето на негативните, лоши вредности. Генерално, и покрај сите разноликости помеѓу невладините организации во однос на методот, предметот на дејствување итн. сепак можеме да извлечеме неколку основни вредности во нивното дејствување, а кои истовремено се смисла на нивното сопствено постоење и кои говорат во одбрана на нивните напори за дејствување во име на подоброто денес и утре.

Основните вредности во дејствувањето во невладините организации

Во рамките на дејствувањето на невладиниот сектор можеме да издвоиме голем број од вредности како најзначајни, врз кои се поставува основата на дејствувачкиот механизам - базични се *активизмот* како прв импулс-двигател на процесот, *соработката* како нужен предуслов во креирањето и ефектуирањето на напорите за подобро сплотено човештво, *филантропијата* како израз на човештината и секако значаен дел од процесот на обединувањето на луѓето во приближно еднакви животни

услови, и секако *волонтерството* како експресија на филантропските идеи за заемно помагање. Тие вредности едновременно се појавуваат и како норми, но и како концепции во дејствувањето на овој сектор.

Во денешно време, во секој сегмент, во секое дејство, во секоја размисла треба да се има активен пристап за животот, светот, за стварите и односот кон сите нив. Се работи за еден нов вид на **активизам**, т.е. свртување на човекот кон решавањето на проблемите. Не препуштеноста на текот на настаните и времето, туку активизам во смисла на застапување и реализација на напорот проблемите да се решат. Од човекот, во конкретниот случај од групата луѓе кои формираат невладината организација или од чадорот невладини организации, се бара дејствување, а не пасивност и неактивност. Она што охрабрува е самиот ангажман. Моментот на ангажирање значи не слепо препуштање на околностите, туку активно учество во животот, во срцевината на нашата егзистенција. Само активизмот како насока во животот дава нови сили и натамошна позитивност. Доброто со добро раѓа!

Но далеку поефикасно ќе се истакнеме во актот доколку делуваме здружени во напорите, преку еден вид на соработка и разбирање меѓу себе. Станува збор за заедничкото работење, делењето на идеите, дејствувањето и на резултатите од работењето. Денес безусловна задача на човекот стана правењето добро на другите и нивно неповредување, како и свртеноста кон другите и нивно помагање. Сето ова е можно преку основната концепција на меѓусебна соработка меѓу сите луѓе. Потврда за тоа е дека човекот е суштество на групата, живее со други луѓе и опстанокот не го замислува без нив. Кај нас постои изреката: “Се бидува со луѓе!”. Во рамките на невладиниот сектор, водени од вредноста “соработка” создаден е поимот “чадор организации” за да се означи градењето коалиции и унапредувањето на соработката меѓу невладините организации. Еден таков тип на чадор организација е и Светската Асоцијација на невладини организации - ВАНГО (World Association of Non-Governmental Organizations - WANGO) како интернационална членска организација која им помага на невладините организации ширум светот да понудат силен и обединет глас во надминувањето на конфликтните решенија и моралните солучии во однос на итните глобални, национални и социјални проблеми.¹

Со соработката нужно е поврзан и еден важен поим кој денес се наметна како неопминлив во секојдневната комуникација меѓу луѓето - оној кој ја означува *љубовта за луѓето* - “**филантропија**”. Се работи за единствениот мотив и цел кои се оправдани за крајно посветување, дури и жртвување. Истата има три форми кои на различен начин ги претставуваат чувствата и посветеноста на личноста. Од нив само еден, во смисла на општа љубов за целиот свет и човештвото, е основа на денешното сфаќање на филантропијата. Можните последици на оваа љубов кон човекот, водат кон укинување на ропството и овозможување на слобода и еднаквост на сите, но и кон посебни начини на изразување на филантропијата како што е давањето помош за оние кои имаат помалку, кои живеат тешко и не можат да ги развијат своите таленти. Овој принцип е сила на новото човештво. Примерите со Мајка Тереза се солидна дискрепанца на вистинската љубов кон луѓето.

Напоредно со филантропијата се врзува и поимот “волонтерство”. Според најшироката дефиниција, се работи за активност на добра волја и бесплатна услуга, т.е. филантропскиот принцип бесплатно да помогнете затоа што тоа е добро за сите (утилитаристичкиот принцип). Притоа, главната цел е да се научи да се живее заедно и да се одржува заедничкото живеење. Се работи за нова дефиниција на социјалната

¹ Подетално погледни на <<http://www.wango.org>>.

солидарност, како еден вид на умна филантропија, емоционално исполнета филантропија која бара мобилизација на човечки и технолошки ресурси на сите нивоа. Волонтерството е очекуван начин на учество и контрибуција кон подобрувањето на општеството во речиси сите култури. Волонтерството и контрибуцијата на заедницата се крвоток на многу, ако не и повеќето, организации. Притоа, тие се потпираат на поддршката од заедницата, богатите индивидуалци и фондации кои ја финансираат нивната работа.

* * *

Со создавањето на нови врски, ковењето нови пријателства и учењето за важноста на отвореноста, почитта, толеранцијата и заедничкото разбирање, се создаваат нужните предуслови за заедничко живеење во мир и благосостојба, се одржува добриот живот и се врши негово унапредување. Токму тоа е главната интенција на невладиниот сектор. Затоа толку многу се инсистира и полага на промовирањето на овие вредности како норми и концепции во дејствувањето, притоа подигајќи го нивото на свест кај сите од нас дека само заеднички можеме да го достигнеме она што е наш идеал. Едновремено истите вредности се земаат и како инспирација за дејствувањето на невладините организации, но и како нивен критериум за оценување.